

Krytyka prawa w tradycji rosyjskiej
Wykład 12

Prawo na rosyjskich uniwersytetach część 1

O edukacji w Rosji

- ❖ **Niski poziom edukacji**
 - analfabetyzm trwający aż do upadku Imperium
- ❖ **Brak szkół do wieku XVII**
 - edukacja indywidualna i grupowa o zakresie podstawowym
 - litery
 - czytanie
 - pisanie
- ❖ **Odwrócony porządek tworzenia szkół**
 - najpierw uniwersytety
 - potem szkoły przygotowujące do studiów (gimnazja)
 - problemy ze szkołami początkowymi
 - Katarzyna II i wymóg 6 nauczycieli

Rozwój edukacji prawniczej w Rosji

- ❖ **Długotrwały brak instytucji kształcących w zakresie prawa/ *zakona***
 - *diacy* kształceni w trybie terminu rzemieślniczego
 - za Iwana IV – zalecenia kształcenia w zakresie prawa
 - **niezrealizowane**
 - Akademia Słowiańsko Grecko Łacińska
 - **miała uczyć w zakresie prawa, ale nie uczyła**
 - za Piotra I – postulaty
 - **częściowo zrealizowane dopiero po jego śmierci**
- ❖ **Akademia Nauk w Petersburgu**
 - powołana już po śmierci Piotra I w 1725 r
 - pierwsza instytucja, w ramach której odbywały się zajęcia z zakresu prawa
 - **na *quasi* uniwersytecie i w gimnazjum**
 - **problemy z kadrą profesorską**

Osobliwości edukacji prawniczej w Rosji

❖ O potrzebie uniwersytetów

- o zagrożeniach które z uniwersytetów wynikają
- o sensie wykształcenia prawniczego

❖ Kłopoty ze studiowaniem

- problem braku chętnych do studiowania
 - **niedomogi kształcenia na poziomie średnim**
- zagraniczni wykładowcy nie zawsze na poziomie akademickim
 - **problem z językiem wykładowym**
- brak podręczników
 - **1790 pierwszy podręcznik:**
 - **Василий Васильевич Новиков, *Театр судоведения, или, Чтение для судей и всех любителей юриспруденции, содержащее достопримечательныя и любопытныя судебныя дела, юридическия изследования знаменитых правоискусников и прочия сего рода произшествия, удобныя просвещать, трогать, возбуждать к добродетели и составлять полезное и приятное времяпровождение***

Równość i dyskryminacja na rosyjskich uniwersytetach

❖ Wolny dostęp do uniwersytetów

- awanse w systemie rang wynikające z uzyskania wyższego wykształcenia

❖ Dyskryminacja narodowościowa

- *numerus clausus* albo *процентная норма*
 - 1864 dla Polaków po powstaniu styczniowym
 - 1866 – dla Żydów
- ograniczanie dostępu Żydów do profesji adwokackiej

❖ Dyskryminacja kobiet

- zablokowany dostęp do uniwersytetów państwowych

Cechy wyjątkowe rosyjskich teorii prawa

❖ *Zakon* rodził inne wymagania niż prawo

- brak stabilności *zakona*

❖ Znaczenie wpływów nauki zachodniej

- punkt odniesienia
- źródło inspiracji
- źródło naboru i kształcenia kadr akademickich

❖ Opisowa (deskryptywna) funkcja nauki

- adekwatność do *zakona*

❖ Funkcja krytyczna nauki

- funkcja apologetyczna
- funkcja demaskatorska

❖ Praktyczna użyteczność teorii prawa / *zakona*

Zagraniczne teorie apologetyczne

❖ Teorie prawa natury

- funkcja apologetyczna wobec „oświeconego samodzierżawia”
- związek z „liberalnymi” reformami
- zapożyczenia mało adekwatne do rosyjskiej rzeczywistości
- krytyka „bezbożnego prawa natury”
 - **represje wobec wykładowców**
 - **represje wobec studentów**

❖ Wpływy historycznej szkoły prawa

- teoria konserwatywna
 - **zwrócona w przeszłość**
 - **wroga wobec prawodawstwa**
- dobrze legitymująca samodzierżawie
 - ***Volksgeist* jako *prawda zgodna z zakonem***
- nieadekwatność szkoły historycznej

Państwo i prawo

- ❖ **Przełom w nauce prawa jako skutek reformy sądowej**
- ❖ **Zbieżne w czasie przemiany niemieckiej nauki prawa**
 - niemiecki pozytywizm prawniczy
 - **użyteczność koncepcji dla zjednoczenia Niemiec**
 - **etatyzm (prawo jako pochodna państwa i monopol państwa na prawo)**
 - **ahistoryzm – przeszłość nie ma znaczenia, racjonalność przepisów prawnych ma znaczenie**
 - **formalizm – prawo to forma i porządek**
 - **fenomenalizm – nie jest ważne czym prawo jest, bo i tak tego się nie da dociec**
- ❖ **„Szkoła państwowa” Barysa Cziczierina**
 - „protopozytywizm prawniczy”
 - konserwatywny okcydentalizm
 - racjonalizacja *zakona*
 - **zwierzchność państwa**

Samodzierżawie i zakon

❖ Rosyjski pozytywizm prawniczy

- porządkująca funkcja pozytywizmu
 - **prawo bez związku z *pravdą***
- eskapizm pozytywizmu prawniczego
 - **porzucenie rozważań o sprawiedliwości**
 - **skupienie się na racjonalizacji porządku prawnego**
- ukryta apologia
 - **legitymizowanie samodzierżawia z traktowanego jak państwo Zachodu**

❖ Przedstawiciele

- Mikołaj Karolewicz Rennenkampf
- Michał Mikołajewicz Kapustin
- Semen Wincentowicz Pachman
- Eugeniusz Wańkowski
- Gabriel Szerszeniewicz

